

ETTEKANNETE KUTSUNG

Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühenduse ning Eesti Lavastuskunstnike Liidu
ühiskonverents

STSENOGRAAFIA KORD*

14.-15. novembril 2025 Tallinnas

2015. aasta juunikuus ilmub rahvusvaheliste eelretsenseeritavate teatriajakirjade hulka uus ja kauaoodatud väljaanne – *Theatre and Performance Design*. See on ajalooline hetk: „[S]tsenograafia kui kõigi etenduselementide koostoimivaid suhteid arvesse võttev etenduse lugemise viis on ametlikult tunnistatud üheks oluliseks teadmiste kogumise vahendiks, mitte ainult etendusuuringutes, vaid ka teistes lähivaldkondades,“ kirjutavad esimese väljaande toimetajad Jane Collins ja Arnold Aronson (Collins ja Aronson 2015: 1). Esimese väljaande läbivaks teemaks saab tollal veel värske akadeemiline sõnapaar – stsenograafiline pööre (*scenographic turn*), mis tähistab nii stsenograafilise tegevuse plahvatuslikku laienemist erinevatele etendusega seotud väljadele kui ka aina suurenevat huvi valdkonna teoreetilise mõtestamise vastu. Muuhulgas tõlgendavad toimetajad sõna *turn* ka järjekorra tähenduses: „me mitte ainult ei usu, et teatriteadus ja etendusuuringud muudavad suunda, liiguvad uude perioodi, vaid et nendel uutel väljadel ja kaugemalgi on stsenograafial aeg liikuda esiritta. Käes on meie kord.“ (samas: 2-3)

Milline on stsenograafia ja selle uurimise seis aga Eestis? Esimene stsenograafiateemaline konverents toimus Eestis 25 aastat tagasi (vt Sirp 1.12.2000). On märgiline, et see oli ühtlasi ka viimane.

Miks jääb stsenograafia, see kõige käegakatsutavam ja silmatorkavam osa teatrist, ilma tõsisema tähelepanuta? Kas sellepärast, et peamegi stsenograafiat vaid „käegakatsutavaks“ (materiaalne) ja unustame ära, et ka kõik „silmatorkav“ (visuaalne) on stsenograafia pärusmaa? Või äkki me etendust analüüsides (ruumisuhed, valgus, video, atmosfäär jne) räägime stsenograafiast tihti peale seda endale teadvustamata? Või kui stsenograafia ongi ainult see käegakatsutav, siis kuidas analüüsida materiat lavastuse abstraktse sõnumi kontekstis?

Nii nende kui paljude teiste teatri visuaalset ja materiaalselt poolt puudutavate küsimuste üle ootame teoreetikke ja praktikuid konverentsil ühiselt mõtisklema.

Kutsume üles osalema konverentsil ettekannetega, mis haakuvad järgmiste teemadega (ent ei pea nendega piirduma):

- **Mis on stsenograafia?** Kui rahvusvaheline teatriteadus paigutab stsenograafia mõiste alla lisaks lavakujundusele ja kostüümidele ka video, digitehnoloogia, valguse, heli, lõhnad/maitsed (Aronson 2018), siis kuidas mõistab stsenograafiat Eesti teatritegija/-kunstnik/-vaataja/-uurija?
- **Kas ja kuidas on muutunud stsenograafia roll lavastuses?** Mis juhtub stsenograafiaga siis, kui selle ülesandeks ei ole enam lavale fiktsionaalse koha või aja loomine, näidendi teksti visuaalsesse ja ruumilisse keelde ümberpanek?

- **Kas ja kuidas on muutunud kunstniku tööprotsess ja positsioon teatris?** Kuidas on muutunud kunstniku suhe lavastaja ja näitlejatega nt postdramaatilises teatris, kus alustekst puudub ja lavastus valmib koosloomemeetodil?
- Kui stsenograafia mõiste on laienenud, siis **kes on tänapäeval stsenograaf?**
- **Stsenograafia ja uusmaterialism** – kuidas lavakeskkonna agentsus mõjutab näitleja mängu ja vaataja retseptsiooni?
- **Stsenograafia ja taaskasutus** – millised arengud siin on toimunud või toimumas?
- **Stsenograafia ja digitehnoloogia** – kuidas tehnika teeb kunsti ning mõjutab näitlemisstrateegiaid ja publiku vastuvõttu?
- **Stsenograafia ja näitleja/lavastaja** – provokatiivselt küsides: kes keda ja kuidas mõjutab?

* a) aeg on käes; b) korraldus, reeglid; c) kiht; d) muu

Ettekande pikkus on 20-25 minutit.

Esialgset pealkirja ja paarilauselist sisututvustust ootame **15. maiks 2025** meiliaadressile kristel.nolvak@ut.ee

Valitud ettekannete osas anname tagasisidet hiljemalt 10. juuniks. Ettekande teese ootame seejärel 10. augustiks 2025.

Konverentsi korraldajad:

Eesti Teatriuurijate ja -kriitikute Ühendus

Eesti Lavastuskunstnike Liit

Kontakt:

Kristel Nõlvak, kristel.nolvak@ut.ee, +37253583943

Viidatud kirjandus:

Aronson, Arnold. 2018. *The Routledge companion to scenography*. London: Routledge, Taylor & Francis Group.

Collins, Jane, ja Arnold Aronson. 2015. „Editors’ introduction“. *Theatre and Performance Design* 1 (1–2): 1–6.